

تهیه گزارش حمایت‌طلبی

جهت جمع‌آوری اطلاعات در خصوص رصد سرمایه اجتماعی در کشور

گروه: سلامت اجتماعی

سال پایان: ۱۳۹۳

مجری: دکتر سید حسن امامی رضوی

سال شروع: ۱۳۹۲

چکیده

مقدمه

مفهوم سرمایه اجتماعی دربرگیرنده مفاهیمی همچون اعتماد، انسجام اجتماعی، بخشش و روحیه داوطلبی، مشارکت و رهبری مدنی، توانایی برقراری روابط اجتماعی غیررسمی، رعایت هنجارها، مشارکت اجتماعی، همکاری و همیاری میان اعضای یک گروه یا یک جامعه است که باعث تسهیل کارایی جامعه و کنش اجتماعی می‌شود، به طوری که در مواقع بحرانی می‌توان برای حل مشکلات از سرمایه اجتماعی به‌عنوان اصلی‌ترین منبع حل مشکلات و اصلاح فرآیندهای موجود سود برد. از این‌رو شناخت عوامل مؤثر در تقویت یا تضعیف سرمایه اجتماعی می‌تواند در گسترش ابعاد سرمایه اجتماعی کمک کند.

روش‌شناسی

این مطالعه بر اساس چارچوب مستند حمایت‌طلبی تهیه شده است. اطلاعات موردنیاز پیش‌نویس این نوشتار از دو روش به دست آمد: (۱) مرور اسناد شامل منابع داخل کشور، تجربیات سایر کشورها و اسناد داخل کشور ایران و مقایسه آن‌ها، (۲) برای نقد و استفاده از نظرات خبرگان در پیش‌نویس نهایی از افراد خبره به‌عنوان کمیته راهبری فنی استفاده شد و درنهایتاً در گروه سلامت اجتماعی موردبحث و تبادل نظر قرار گرفت.

یافته‌ها

سرمایه اجتماعی و سلامت: خود به دو عنصر شناختی و ساختاری قابل تقسیم است. جنبه ساختاری سرمایه اجتماعی که به ابعاد کمی و قابل مشاهده مانند تراکم، اندازه و دامنه نفوذ شبکه‌ها اطلاق می‌شود، عامل مهمی در تقویت کارایی شبکه‌های اجتماعی، در جهت تأثیرگذاری بر سیاست‌گذاری کلان اجتماعی است. در مقابل سرمایه اجتماعی شناختی ناظر بر ابعاد کیفی این مفهوم بوده و متغیرهایی نظیر ارزش‌ها، هنجارهای متقابل و اعتماد را در برمی‌گیرد که می‌تواند با ایجاد هنجارهای رفتاری معطوف به سلامت، کنترل رفتارهای پرخطر، انواع حمایت‌های اجتماعی و ایجاد ابزارهای غیررسمی مبادله اطلاعات بر مقوله کلی سلامت تأثیرگذارد.

سرمایه اجتماعی و حکومت: کارکرد سرمایه اجتماعی در بعد امنیت حداقل سه مؤلفه اساسی دارد: الف) اعتماد بین دولت و شهروندان ب) احساس وجود هنجارهای مشترک ج) ارتباطات مناسب با شبکه ارتباطی. تجربه جوامع نشان داده است اگر یک نظام سیاسی نتواند پاسخ مناسبی به خواسته‌های شهروندی بدهد در عمل دچار بی‌ثباتی، فروپاشی و ناامنی می‌شود؛ دولتمردان بایستی به تقویت سرمایه‌های اجتماعی خودشان

یعنی اعتماد در هنجار و برقراری ارتباطات مناسب اقدام نماید تا دیگر بعد امنیت (اعتماد بین دولت و مردم) برقرار شود.

سرمایه اجتماعی و اقتصاد: سرمایه اجتماعی یکی از مهم‌ترین شاخص‌های رشد و توسعه هر جامعه‌ای به شمار می‌آید. لازمه پیشبرد توسعه در هر جامعه داشتن پشتوانه اجتماعی مثل سرمایه اجتماعی است. نهادهای غیررسمی به‌مثابه حاملان اصلی سرمایه اجتماعی، دارای ظرفیت چشمگیر و بالقوه‌ای برای ارتقای سطح توسعه اجتماعی می‌دانند. شاخص سرمایه اجتماعی رابطه مثبت معنی‌دار با رشد اقتصادی و سرمایه‌گذاری بخش خصوصی است.

بحث و نتیجه‌گیری

باید توجه داشت که دانش و پیشینه پژوهشی کافی در زمینه سرمایه اجتماعی در ایران وجود ندارد و شواهد موجود تأکید بر نقش نیروهای اجتماعی اقتصادی مخرب سرمایه اجتماعی دارند و کمتر به عوامل سازنده سرمایه اجتماعی پرداخته شده است. باین‌وجود مداخلات پیشنهادی در شواهد علمی عبارت‌اند از:

تسهیل ایجاد و تقویت شبکه‌های اجتماعی در بین اقشار مختلف جامعه، ایجاد اعتماد متقابل بر مبنای ارزش‌های اخلاقی، برگزاری همایش‌ها و کارگاه‌های آموزشی مهارت‌های ارتباطی، تلاش برای کاهش لایه‌های اجتماعی، طراحی فضاهای عمومی شهری به‌عنوان مکانی برای شکل‌گیری شبکه‌های اجتماعی و نهادها، کاهش فاصله طبقاتی اقشار جامعه، انجام مطالعات، تحلیل‌ها و پژوهش‌ها و تشکیل یک پایگاه اطلاعاتی جامع و چند سطحی برای گردآوری، ذخیره، کاوش و تفسیر و تحلیل داده‌ها و شواهد سرمایه اجتماعی در کشور و درنهایت تبدیل آن‌ها به اطلاعات و دانش سودمند و کاربردی می‌تواند مؤثر باشد.

کلیدواژه: سرمایه اجتماعی، اعتماد، حکومت، سلامت، اقتصاد.